

HỘI ÁI HỮU BIÊN HOÀ

Website: <https://www.bienhoatx.com>

Email liên lạc: datlam1951@yahoo.com

Hội Ái Hữu Biên Hoà hân hạnh giới thiệu đến quý vị bài **Tản Mạn Biên Hoà: Dòng Thơ Người Điên Dưỡng Trí Viện Biên Hoà** của đồng hương **Nguyễn Kim Lộc**. Hội chân thành cảm tạ tác giả. Kính mời. **Trân trọng.**

DÒNG THƠ NGƯỜI ĐIÊN **DƯỠNG TRÍ VIỆN** **BÁC SĨ NGUYỄN VĂN HOÀI**

Tựa bài trên đây là tên một cơ sở y tế, nói đúng hơn là một bệnh viện chuyên chữa trị về bệnh tâm thần tại Biên Hoà, do người Pháp thành lập cách đây chín mươi năm, đặt tên là “Trú Xá Người Điên”.

Năm 1929, sau khi tốt nghiệp Khoa Tâm Lý tại Đại Học Đường Sorbonne (Pháp) trở về, bác sĩ Nguyễn Văn Hoài được điều đến phục vụ Trại Trú Xá Người Điên này; và đến năm 1947, ông được đề cử lên làm Giám Đốc. Bác Sĩ Hoài đã trải qua một thời gian dài, hai mươi lăm năm phục vụ nơi đây với cả tấm lòng của người thầy thuốc “Luơng y như từ mẫu” và luôn tạo cơ hội xây dựng cơ sở vật chất, cho Trú Xá Người Điên càng ngày có nhiều tiện nghi hơn. Ông qua đời vào năm 1955. Để tưởng nhớ công lao của Ông, Chánh Quyền tỉnh Biên Hoà cho đổi tên “Dưỡng Trí Viện Biên Hoà” thành “Dưỡng Trí Viện Bác Sĩ Nguyễn Văn Hoài”.

Sau đây kính mời quý đồng hương nghe một giai thoại khá lý thú về một người điên của Bác Sĩ Nguyễn Văn Hoài.

*“Tôi mở quán cho đời vui chút chút
Bán ruột gan nhưng để lại tấm lòng.”*

Đó là hai câu thơ của một người điên đã tỉnh, sống trong Dưỡng Trí Viện Biên Hoà quá lâu, đến khi bệnh tình thuyên giảm, được bác sĩ cho xuất viện, nhưng người điên này không còn biết thân nhân của mình là những ai và quê hương của mình ở đâu. Anh trở thành người tứ cố vô thân sau một thời gian dài điên loạn, đành chấp nhận Biên Hoà làm quê hương và Dưỡng Trí Viện Biên Hoà là khu nhà lý tưởng của mình. Anh xin được tiếp tục ở nơi đây và thỉnh thoảng lén ra chợ Biên Hoà đi xin để kiếm tiền. Khi dành dụm lâu ngày được một số tiền nho nhỏ và nhờ giúp đỡ của nhiều người, anh cất một cái chòi, mở quán bán cháo lòng và cà-phê phía bên kia Quốc Lộ I, ngang cổng Dưỡng Trí Viện Biên Hoà.

Vốn liếng một nồi cháo nhỏ, một ít lòng heo, vài bình cà-phê, một chiếc bàn cũ kỹ và mấy cái ghế tạp nham, nhưng khách hiếu kỳ lui tới khá đông; bởi, ngoài hai câu thơ trên, còn nhiều câu thơ khác gắn trên vách, coi như phần trang trí duy nhất, mấy vần thơ viết không tròn nét, không đề tên tác giả, nhưng cứ theo nội dung, người ta đoán những bài thơ này của những người điên đã tỉnh.

Trống Đám Ma

*Mới nghe tao tưởng điệu thùng
Nghe cho thật kỹ lại thành cheng cheng
Một hồi nghe lại thành điên
Nghe cho thật kỹ điên điên khùng khùng
Thùng thùng – Cheng cheng
Khùng khùng – Điên điên.
(Tác giả ?)*

*Này đây cục nhớ cục thương
Mảnh chảnh mảnh áo cái quần xác xơ
Thằng khùng lại nói chuyện thơ
Thằng điên giả bộ đại khờyêu thương.
(Tác giả ?)*

*Thằng điên nặng lại ở ngoài
Còn tôi điên nhẹ vào ngay chốn này
Phủ chảnh trùm chiếu tối ngày
Mà sao họ biết, (cười) chỉ ngay chỗ nằm.
(Tác giả ?)*

*Chiều về ôm nồi bâng khuâng
Nhớ người năm cũ chiếu chảnh lạnh lùng*

*Chồng tôi nó bảo tôi khùng
Giấu trong vạt áo mảnh lòng đơn sơ
Giả thương ép giọt ơ hồ
Trái trăm năm rụng vằn thơ khóc người
Lạnh lòng tôi xót thương tôi
Khùng điên khép kín cuộc đời nơi đây.
(Tác giả ?)*

Trái Ngược

*Ai bảo vàng trăng tròn
Tôi thấy vàng trăng méo
Cái lưỡi đời lắt léo
Mình tỉnh họ bảo điên
Chịu !*

*Mình ngồi nơi thềm tiên
Đếm sao trời đang rụng
Rõ ràng bài toán cộng
Họ lại bảo toán trừ.
Chịu !*

*Thôi thế thế là thôi
Còn chi mà nói nữa
Rõ ràng thời bình lửa
Họ lại bảo thanh bình.
Chịu !*

*Thế có nước làm thình
Ai nói gì cũng mặc !!*

Cây Gậy

*Cây gậy này hữu dụng
Khi con chó đến gần
Nó cũng sẽ được dùng
Đánh bọn người bán nước.*

Chó Đèo Bông

*Mẹ ơi! Mẹ chó “đèo bông”
Sắc hương chỉ nữa mà chồng với con
Có chồng có thuở còn son
Bây giờ mẹ quá nửa đường trần gian.*

Cái quán trên đây được nhiều người chú ý và vì tình thương mà họ thường xuyên lui tới giúp đỡ, coi như một cái quán “văn nghệ” của những người điên “tỉnh”. Nếu có ai bất chợt hỏi những bài thơ trên của ai thì thường được nghe “chủ quán” trả lời “**Tất cả những gì nằm trong quán này đều là của tôi**”, và tiếp theo là “một chuỗi cười đầy sáng khoái”. Ai muốn hiểu sao cũng được.

Tôi nhớ thời Bác Sĩ Nguyễn Tuấn Anh làm Giám Đốc, khoảng năm 1964 (?), Bệnh Viện Tâm Thần này thỉnh thoảng có xuất bản tập san Ki-Cóp Gió Gì (?) có nhiều cây bút nổi tiếng tham gia như nhà văn Nguyễn Ngu Ý, thi sĩ Thu Hương, Bàn Bá Lân....viết những bài liên quan đến thế giới người điên cùng phương cách chữa trị. Rất hay.

Nói về Dưỡng Trí Viện Biên Hoà mà không nói qua về vị trí, khung cảnh, quá trình và người có công lao nhiều nhất đối với Dưỡng Trí Viện thì e rằng có phần thiếu sót.

Dưỡng Trí Viện Biên Hoà được người Pháp xây dựng vào năm

1915, trên một khu đất khá rộng, nằm về phía trái Quốc Lộ I (hướng từ Biên Hoà đi Long Khánh) thuộc ấp Bầu Hang, xã Bình Trước, Châu Thành Biên Hoà và được đặt tên là TRÚ XÁ NGƯỜI ĐIÊN. Trại trải qua tám đời Giám Đốc người Pháp và một đời Giám Đốc người Nhật. Đến đời thứ 9 là một người Việt Nam, Bác Sĩ Nguyễn Văn Hoài được điều đến phục vụ bệnh viện này vào năm 1929 và được chính thức bổ nhiệm làm Giám Đốc năm 1947.

Bác Sĩ Nguyễn Văn Hoài, sinh ngày 07-6-1898 tại Long Châu (Vĩnh Long), tốt nghiệp Cao Đẳng Y Khoa Hà Nội năm 1919. Sau bảy năm phục vụ tại các cơ sở y tế Trảng Bàng/Tây Ninh, Tam Bình /Vĩnh Long, Long Xuyên và Chẩn Y Viện Sài-Gòn, ông được cử đi du học về Khoa Tâm Lý tại Đại Học Đường Sorbonne/Pháp.

Năm 1929, ông trở về nước và được điều đến làm việc tại Trú Xá Người Điên (người Pháp gọi là Asile d'Alienés) tại tỉnh Biên Hoà. Tại đây, Bác Sĩ Hoài đem hết sở học của mình về Y Học, Tâm Lý Học và cả đến việc chế biến, sử dụng máy chấn sóc (électrochoc) cho những người bệnh một cách tận tình và hiệu nghiệm.

Ông là một bác sĩ tâm thần, lại là người Việt Nam, ông hiểu nhiều về phong tục, tập quán, hoàn cảnh và tâm tình của người Việt, nên việc chữa trị những người bệnh có phần hữu hiệu hơn là các bác sĩ người Pháp hoặc người Nhật không có cùng một tâm tình và ngôn ngữ, là những thứ tối cần để chữa trị bệnh tâm thần cho người bản xứ, nhất là những người điên vì thời cuộc, điên vì bị áp bức.

Bác Sĩ Hoài rất thương những người bệnh của ông. Ngoài giờ làm việc, ông thường đạp xe đạp đi vòng quanh trại để quan sát,

tiếp xúc vấn an người bệnh. Hai mươi lăm năm gắn bó với Dưỡng Trí Viện Biên Hoà, ông đã bỏ ra nhiều tâm huyết trong việc chữa trị cho người bệnh và dồn nhiều công sức trong việc xây dựng cơ sở vật chất, nới rộng các dãy trại, lập nhiều công viên nhỏ có kiểng hoa, ghé đá và tác phẩm gốm mỹ thuật, đó đây trong khung viên bệnh viện, giúp cho bệnh nhân tìm được phút giây thoải mái trong tâm hồn khi ngắm cảnh xem hoa. Ông cho đào một đường dẫn nước từ một con suối vào khu bệnh viện để làm một cái hồ bơi xinh xắn, hồ trong, nước mát, nước trong hồ luôn được thay đổi từng giây từng phút theo nhịp chan hoà của dòng suối, nước chảy qua hồ bơi rồi chảy trở ra hạ nguồn con suối đó và có các cây cầu cây bắc ngang, trông rất nên thơ.

Những việc làm vừa kể đối với Bác Sĩ Hoài đều mang ý nghĩa hữu ích trong việc chữa trị bệnh điên. Ông cho rằng những người bệnh tâm thần là những người đã lạc vào thế giới ảo, lúc thì khù khờ như đứa trẻ con, lúc thì tỏ ra sợ hãi như có kẻ thù đang chực chờ hãm hại, nên ông luôn có kẹo sắn trong túi để cho những “đứa trẻ con”, hoặc có hành động bảo vệ chở che “người đang sợ hãi”. Bằng nhiều phương cách tâm lý, ông cố gắng đưa người bệnh của ông ra khỏi thế giới ảo, trước tiên bằng sự thoải mái, bằng nụ cười, bằng sự hài hoà trong tâm trí. Người bệnh tâm thần thường gánh chịu một trong hai trường hợp, hoặc bị tai nạn chấn thương bộ não hoặc bị một ấn ức đột ngột chấn ngang dòng tâm tưởng, khiến cho người ta mất định hướng cuộc đời, sanh ra những chứng u trầm tệ hại dẫn đến điên loạn, nên ngoài việc trị liệu bằng y dược, người thầy thuốc còn phải phân tách tâm lý, nắm vững căn nguyên gây bệnh để áp dụng chữa trị bằng những lời khuyên cần thiết đúng lúc.

Bác Sĩ Hoài còn cho xây dựng một nhà máy xay lúa, một trại chăn nuôi và một xưởng dạy nghề rèn, mộc, nguội...với mục đích giúp cho những bệnh nhân nhẹ có dịp tham gia hoạt động, bận rộn với công việc hiện tại hầu quên đi quá khứ đau thương, chuẩn bị cho họ có một tâm trí bình thường trước khi trả họ với gia đình; đồng thời, giúp họ có chút đỉnh tiền ăn quà hoặc làm lộ phí khi xuất viện. Những người điên của Dưỡng Trí Viện đều kính trọng thương yêu Bác Sĩ Hoài, coi Bác Sĩ Hoài là ân nhân của họ, giúp họ trở về kiếp cây sậy biết tư duy, kiếp con người với bộ não tinh vi hơn loài vật. Bác Sĩ đã nhận hàng ngàn lá thư của thân nhân những người điên gửi đến tỏ lòng biết ơn Bác Sĩ.

Năm 1955, Bác Sĩ Hoài đột ngột qua đời vì bị đứt mạch tim, lễ tang được cử hành trọng thể và an táng trong khuôn viên Dưỡng Trí Viện Biên Hoà với hàng trăm người điên mặc y phục trắng cùng thân nhân của họ và tất cả viên chức làm việc dưới quyền của Bác Sĩ Hoài, cúi người vẫy tay chào vĩnh biệt vị bác sĩ tài ba đáng kính với lòng đầy cảm phục, xót thương.

“Hùm chết để da, người ta chết để tiếng”.

Bài viết này được dựa theo một phần tài liệu của cháu nội Bác Sĩ Nguyễn Văn Hoài là anh Luân (Paul) Nguyễn hiện ở California tặng cho Hội Ái Hữu Biên Hoà và một số thông tin truyền khẩu. Nếu có phần nào thiếu sót hoặc lệch lạc, xin quý đồng hương chỉ bảo thêm cho, qua điện thư của tác giả: 'loc60_2000@yahoo.com'.

Chân thành tưởng nhớ Bác Sĩ Nguyễn Văn Hoài.

Nguyễn Kim Lộc

(Chicago, ngày 02-5-2005.)